

عنوان: بررسی تطبیقی کتاب تعلیمات دینی پیش از انقلاب با کتاب دین و زندگی سال اول دبیرستان

بابک شمشیری
استادیار دانشگاه شیراز

بر طبق نظر متخصصان حوزه برنامه درسی علاوه بر نقش محتوا یا همان مضامین کتب درسی، روش به کار گرفته شده برای یاددهی مضامین نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. از این رو به منظور شناسایی نقاط ضعف و قوت کتب درسی گوناگون تنها نباید به تحلیل و تبیین مفهومی مضامین بسنده کرد بلکه لازم است تا روش‌شناسی آن نیز مورد مذاقه قرار گیرد. با توجه به این نکته مهم، نوشتار حاضر در صدد شناسایی نقاط قوت و همچنین نارساییهای کتاب تعلیمات دینی پیش از انقلاب و همچنین کتاب دین و زندگی و سپس مقایسه آنها با یکدیگر می‌باشد. مطالعه حاضر از زمره مطالعات تطبیقی و تحلیلی به حساب می‌آید. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که برخی از نقاط قوت کتاب تعلیمات دینی پیش از انقلاب عبارتند از: ۱- معرفی مناسب ایمان، ۲- رابطه واقع‌بینی و تسلیم‌ناپذیری در برابر واقعیتها ۳- تأکید بر خردورزی و محصول مستقیم آن یعنی آگاهی ۴- سعی در تبیین عقلانی آموزه‌های دینی ۵- رویکرد گفتمان‌ادیان به جای تعارض و تقابل ادیان. در مقابل برخی از مهمترین نارساییهای این کتاب عبارتند از: ۱- عدم تلاش در جهت پاسخ به شبهات دیگران ۲- عدم تبیین قضا و قدر در حد کفایت ۳- نامشخص بودن منابع استفاده شده.

از سوی دیگر، عمده‌ترین نقاط قوت کتاب دین و زندگی مشتمل بر موارد ذیل می‌شود. ۱- توجه به خودشناسی ۲- توجه به رشد خلاقیت از طریق طرح سوالات مناسب ۳- استفاده از شیوه‌های مختلف از جمله شعر، مقاله‌نویسی، نقاشی در فرآیند یاددهی- یادگیری ۴- افزایش نقش

معلم و دانش‌آموز در فرآیند یاددهی - یادگیری. در مقابل تعدادی از مهمترین نارسائیهای این کتاب عبارتند از:

- ۱- بدیهی تلقی کردن برخی از مفاهیمی که نیاز به بحث و استدلال دارند (مثل جبر و اختیار)
- ۲- پیش فرض مکنون کتاب این است که مخاطبان همگی به خدا و قرآن اعتقاد دارند و تنها نیازمند کسب اطلاعات بیشتر درباره آنها می‌باشند ۳- بر خلاف حدیث نبوی «من عرف نفسه فقد عرف ربه»، رویکرد کتاب، حرکت از خداشناسی به سوی خودشناسی است.

در مجموع یافته‌های به دست آمده حکایت از آن دارد که با توجه به شرایط و مقتضیات دوران جدید و به ویژه آینده نگری، به نظر می‌آید که در کل، کتاب تعلیمات دینی پیش از انقلاب به لحاظ محتوایی الگوی مناسب‌تری را برای برنامه درسی آموزش دینی در سال اول دبیرستان فراهم می‌آورد. البته این الگو می‌تواند با در نظر گرفتن نقاط قوت (به ویژه به لحاظ روشی)، کتاب دین و زندگی و احیاناً کتابهای دیگری که در خلال سالهای گذشته تدوین و تألیف شده اند، مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد.